

NATO – UNIUNEA AFRICANĂ, UN PARTENERIAT DE SUCCES?

NATO – AFRICAN UNION, A SUCCESSFUL PARTNERSHIP?

Cpt.drd. Marius-Iulian BADIU*

La opt ani după începerea cooperării Uniunea Africană (UA)-NATO, relațiile dintre cele două organizații ar trebui să fie foarte solide. Cu toate acestea, dinamica globală și îndoielile din cadrul NATO, coroborate cu rezervele UA în legătură cu intervenția NATO în Libia, perioadele istorice de colonialism, percepția publică și neînțelegerile în legătură cu motivele NATO de creștere a listei de parteneri, inclusiv netradiționali, cum ar fi China și India, transformă relația dintre aceste două organizații într-una foarte complexă.

Eight years after the commencement of AU-NATO cooperation, relations between both organizations should be on firm ground. However, global dynamics and the uncertainties with NATO, in addition to the AU's reservations about NATO's intervention in Libya, the historical baggage of colonialism, public perception and misgivings about NATO's motives, as well as the increasing list of partners, including non-traditional ones such as China and India, make the relationship even more complex.

Cuvinte-cheie: NATO; Uniunea Africană; cooperare; parteneriat.

Keywords: NATO; African Union; cooperation; partnership.

În discursul său, care a avut loc în data de 19 septembrie 2013 și al cărui scop a fost prezentarea obiectivelor pe care Alianța Nord-Atlantică și-a propus a le îndeplini în perioada imediat următoare, secretarul general de la acea vreme, Anders Fogh Rasmussen, a pus accentul pe trei dintre acestea. Identificând primele două (dezvoltarea capabilităților NATO și trasarea responsabilităților pentru America de Nord și Europa în ceea ce privește Alianța), secretarul general a „zăbovit” asupra subiectului privind dezvoltarea cooperării cu organizațiile regionale, precum Liga Arabă, Consiliul de Cooperare al Golfului și Uniunea Africană, cu scopul de a dezvolta strategii și capabilități pentru crearea unui mediu de securitate stabil. Astfel, datorită atât sferei de influență pe care Uniunea Africană o are, cât și a „poziției geografice” a acesteia, secretarul general afirma oficial faptul că Alianța ar dori să colaboreze cu Uniunea Africană pentru dezvoltarea unei securități comune¹.

Întrebarea care se năștea era dacă acest parteneriat poate fi de succes, având în vedere relațiile anterioare dintre aceste două alianțe (în special „neajunsurile” apărute după intervenția NATO în Libia din 2011).

Relațiile oficiale dintre UA și NATO au început pe 17 mai 2005, când Alpha Konare, primul președinte al Comisiei Uniunii Africane (AUC) a vizitat Cartierul General al NATO de la Bruxelles. Pe data de 22 iunie 2005, UA a solicitat NATO sprijin pentru misiunea din Sudan (*AMIS/ African Union Mission in Sudan*), NATO având un răspuns pozitiv cu privire la această cerere. Astfel, în perioada 23 iunie 2005 - 31 decembrie 2007, NATO a oferit sprijin logistic și a efectuat transportul aerian strategic pentru forțele AMIS. Dar aceasta nu a fost singura dată când NATO a sprijinit UA. Din 2007, NATO sprijină misiunea UA în Somalia (*AMISOM*), în special cu transportul strategic aerian și maritim. În 2007, secretarul general al NATO de atunci, Jaap de Hoop Scheffer și comisarul pentru Pace și Securitate a UA, Said Djinnit, în discuțiile oficiale, au analizat

**Ministerul Apărării Naționale*
e-mail: *badiumarius80@yahoo.com*

posibilitatea ca Alianța să contribuie la construirea *Forței Africane în Așteptare* (ASF)². În 2010, șeful PSOD (*Peace Support Operations Division of AUC*) Suviyile Bam, în discuțiile sale cu oficiali NATO, a reliefat interesul PSOD de a coopera cu Alianța. Astfel, NATO s-a implicat în ceea ce privește transportul aerian, antrenarea, educarea și asistarea în instruirea forțelor, înființarea de sedii și gestionarea informațiilor pentru buna funcționarea a PSOD. Chiar dacă au fost multe vizite oficiale și au fost abordate diferitele forme de cooperare între cele două alianțe, aceste acțiuni nu au fost materializate într-o politică clară, cu interese de lungă durată între aceste organizații.

Prin decizia de a implementa rezoluția 1973 a UNSC (*United Nations Security Council/Consiliul de Securitate a Națiunilor Unite*) pentru a proteja populația civilă din Libia, intervenția militară NATO din 2011, din Libia, a cauzat proteste din partea celor mai importante organe politice ale UA. Intervenția a creat o percepție generală că UA a fost trecută pe planul doi, ceea ce a avut implicații serioase în ceea ce privește scopurile sale ca organizație. Prima consecință a fost perceperea unei contestări a statutului UA ca fiind cea mai importantă organizație (chiar dacă nu singura) pan-Africană cu mandat asupra problemelor Africane – în special, pace și securitate. A doua consecință, consecința *de facto*, a transformării misiunii OUP (*Operation United Protector*) în „schimbarea de regim”, în locul a ceea ce a fost declarat oficial – „protecția civililor”, nu a ajutat situația. Concluziile au întărit poziția UA în zonă, cum că intervenția militară are un rol limitat în rezolvarea conflictelor și nu poate exista o soluție militară pe termen lung pentru cauzele politice a unei crize specifice zonei africane. Cum a declarat președintele AUC (2008-2012), Jean Ping, „unul dintre aspectele subliniate prin criza din Libia are legătură cu reținerile unor membri ai comunității internaționale de a accepta rolul UA”. La mult timp după încheierea OUP-ului, pe 12 ianuarie 2012, președintele Africii de Sud, Jacob Zuma, a afirmat cu privire la UNSC faptul că *Planul UA a fost complet ignorat în favoarea bombardării Libiei de către forțele NATO*. Și mai important, OUP a provocat motive de îngrijorare evidente și dezbateri despre rolul NATO în rezolvarea conflictelor din Africa. Cu siguranță, statele membre UA au avut păreri diferite asupra modului de rezolvare a crizei. Deși Africa de Sud

și multe alte state au susținut soluția UNSC, totuși ele s-au opus intervenției efective ale NATO, iar Etiopia, Nigeria și state, cum ar fi Sudan, Kenia și Djibouti au susținut schimbarea democratică în Libia și abdicarea colonelului Muammar Gaddafi. În decadele anterioare, Etiopia, Nigeria, Africa de sud și Uganda, au oprit planurile irealiste ale colonelului Gaddafi cu privire la UA și a rolului său în cadrul acesteia. Au argumentat că Africa – și implicit UA – ar fi trebuit să ceară reforma democratică a guvernării în state, precum Libia, care fusese condusă de către o singură persoană pentru mai mult de patru decenii: eșecul în această privință a permis cauzelor care au produs criza să se dezvolte, conducând, până la urmă, la intervenția NATO, și nu numai. Republica Sudan a mers și mai departe, trimițând sprijin militar Consiliului Național Tranzitional (NTC).

Pe parcursul unei lungi dezbateri la Summitul UA din Malabo, din iulie 2011, poziția împărțită de Ethiopia a fost contestată vehement de către Africa de Sud și de către alte state, în special pe baza dificultăților în stabilirea unui punct comun împotriva intervenției externe a NATO în Libia. Comitetul ad-hoc al Șefilor de Stat și al guvernului din UA, prezidat de către președintele Africii de Sud, Iacob Zuma, a decis să nu recunoască NTC chiar și după ce Colonelul Gaddafi părăsise Tripoli, în timp ce Etiopia și Nigeria au emis un comunicat comun prin care îl recunoșteau. Africa de Sud, din postura de lider al comitetului ad-hoc, s-a opus intervenției NATO, ca mai apoi să solicite o investigație asupra activităților alianței. Opoziția contra OUP avea ca sursă ideea că, în ciuda nevoii unei intervenții militare pentru a rezolva criza libiană, UA a exprimat clar, de la început, faptul că soluția pe termen lung stă într-un proces politic cuprinzător.

Actuala situație din Libia a dat dreptate UA, forțând astfel reanalizarea soluției de a pune intervenția militară înaintea unei căi diplomatice și politice comprehensive pentru pace. În retrospectivă poate fi argumentat în mod convingător faptul că soluția UA ar fi putut diminua criza gravă pe care Libia o trăiește încă. În plus, reacția negativă la intervenția militară a NATO, care a apărut în multe părți ale Africii, ar fi fost evitată. O consecință pozitivă a intervenției NATO în Libia este lecția învățată în această privință – aceea că UA trebuie să prevină dezvoltarea acestor situații și transformarea

lor în amenințări globale care necesită intervenții din exterior.

O fractură diplomatică severă între cele două organizații a urmat neînțelegerilor politice în ceea ce privește criza din Libia și astfel a apărut și o întârziere în dezvoltarea lină a cooperării tehnico-militare. În 2011, conducerea UAC a transmis Consiliului Juridic să amâne semnarea oricărui acord cu NATO. În ciuda semnificativului progres diplomatic de la începutul anului 2014, incluzând aici semnarea Memorandumului Înțelegerii (MoU) din 8 mai 2014³, relațiile UA-NATO, au fost, până la acel moment, în stare de îngheț diplomatic. În plus, denumirea completă a Acordului UA-NATO este: „Acord între UAC și NATO pentru înființarea și statutul unui birou de legătură a NATO”. Primul proiect trimis de NATO către UA s-a intitulat „Acord între UA și NATO pentru Probleme de parteneriat și statut”.

Divergențele de opinie cu privire la intervenția NATO în Libia au subliniat problemele tehnice de semnare a unui acord care să nu fie limitat cu privire la privilegiile și imunitățile și să nu aibă, în mod obligatoriu, o bază politică.

Continental african nu duce lipsă de parteneriate sau de demersuri în ceea ce privește realizarea de parteneriate. Astfel, în noul peisaj economic, de pace și securitate african, există mulți actori internaționali care se întrec pentru relații favorabile cu și în cadrul Africii. Lista de parteneri UA include UE, ONU, Liga Statelor Arabe (LAS), SUA, China, India, Japonia, Coreea de Sud, Turcia și America de Sud. Presa descrie destul de des percepția greșită asupra parteneriatelor UA cu actori externi, cum ar fi NATO sau China, ca fiind „noua colonizare”. Aceste descrieri nu reflectă poziția și percepția existentă pe întregul teritoriu African. UA are deja un parteneriat, inclusiv de pace și securitate cu principalii membri ai NATO, SUA, UK, Canada, Germania, Franța și alte state europene care fac parte și din UE. Într-adevăr, multe dintre valorile vestice sunt împărtășite și de către africani care încearcă să le copieze, mai ales în zone, cum ar fi: buna guvernare, drept, cât și controlul democratic al forțelor armate. Calea dezvoltării economice nontradițională este, de asemenea, o sursă de inspirație pentru mulți africani. Ceea ce contează este modul în care africanii privesc și relaționează cu parteneri internaționali din vest și din est pentru a asigura avantaje maxime pentru Africa. Până în

acest moment, UA și-a demonstrat dorința de a intra în parteneriate cu toți cei care doresc și sunt capabili să ofere asistență, respectând în același timp mandatul UA. Deși este evident faptul că liderii africani sunt bine pregătiți din punct de vedere politic pentru a profita la maximum de competiția est-vest, posibilitatea ca Africa să profite de aceste parteneriate va depinde de eficiența mecanismelor de reglare și de întărire la nivel național.

Datorită proliferării unor parteneriate, provocărilor crescânde în management și nevoii de a asigura coerență și directive, UA a început recent revizuirea parteneriatelor cu actorii externi. Într-o decizie luată recent de către Adunarea UA, o abordare minimalistă și cuprinzătoare a fost adoptată – adunarea a hotărât ca toate parteneriatele să fie legate de priorități care să implice „proiecte concrete cu fonduri alocate”, modelate după parteneriatele Africa-India, Africa – Coreea și Africa – China sau FOCAC (*Forumul pentru Cooperarea sino-africană*). UA a criticat acele parteneriate care nu au adus acțiuni concrete în concordanță cu promisiunile făcute. Un exemplu este dat de rezultatul slab provenit din parteneriatul Africa-UE. UA are un subcomitet care se ocupă de cooperarea multilaterală (*sub-Comitetul Reprezentanților Permanenți/PRC*) compus din ambasadorii statelor membre) care supraveghează toate parteneriatele. PRC al UA conduce negocierile pentru parteneriate, iar Biroul Președintelui asigură suportul de secretariat. UAC este desemnat să „joc rolul de pârghii și de garanții al inițierii, implementării, monitorizării și evaluării acestor parteneriate, în concordanță cu indicațiile scrise de organele de decizie ale organizației continentale”⁴. Prin urmare, UAC a format și Divizia Parteneriatelor Strategice Africane condusă de Biroul Președintelui. În contextul creșterii importanței, expansiunii, complexității ridicate și a responsabilităților parteneriatelor, UA poate lua în considerare ridicarea nivelului Diviziei de Parteneriate Strategice Africane la nivel de departament. În concordanță cu acest aspect, Biroul Președintelui va putea supraveghea parteneriatele NATO - UA.

În mod similar, și cu dorința de a căuta colaborări, NATO s-a extins la nivel global prin stabilirea de parteneriate. Mulți membri ai fostului pact de la Varșovia au intrat sau lucrează îndeaproape cu NATO pentru atingerea intereselor, beneficiilor

și responsabilităților comune. Înființat în 1991 cu scopul de a oferi fostelor membre ale Uniunii Sovietice un mecanism de cooperare cu NATO, Consiliul de Cooperare al Atlanticului de Nord (succedat din 1997 de Consiliul Parteneriatelor Euro Atlantice) a avut succes în atingerea scopurilor propuse. Acum, după două decenii, parteneriatele sau securitatea prin colaborare reprezintă o sarcină centrală a NATO la nivel global, Alianța declarând, în 2010, că sunt pregătiți să dezvolte dialoguri politice și cooperare practică cu orice națiune și organizație relevantă de pe întreg globul care împărtășește interesele alianței de a avea relații internaționale pașnice. State membre UA, cum ar fi Egipt, Algeria, Tunisia și Mauritania deja au parteneriate puternice cu NATO. Libia s-ar putea alătura în curând acestora. Și mai mult, NATO a semnat un angajament cu Djibouti pentru biroul său de legătură în ceea ce privește operațiile de securitate maritimă. Trei dintre aceste țări – Egipt, Algeria și Libia – sunt printre cei mai importanți cinci contribuabili la bugetul UA (celelalte două fiind Africa de Sud și Nigeria).

Lucrând agresiv asupra unui număr mai mic de priorități comune, cu rezultate anticipate foarte importante în concordanță cu resursele și eforturile depuse, relațiile UA-NATO ar putea fi transformate într-un parteneriat natural și complementar, concentrându-se pe zone cu avantaje în care NATO ar fi capabil să ajute la creșterea capacităților UA. Cu toate acestea, acest parteneriat trebuie să evite zone care sunt deja acoperite de către alți parteneri, cum ar fi UE sau ONU, cu scopul de a reduce o eventuală risipă de resurse prin duplicarea eforturilor și prin competiție inutilă. În ultimii zece ani, UE a devenit principalul partener al UA în ceea ce privește problemele de pace și securitate, chiar mai important decât ONU. UE a sprijinit *APSA (African Peace and Security Architecture)* și *UA PSO-urile (Peace Support Operations)* – AMISOM, *AMIS (Union Mission in Sudan)* și alte eforturi de mediere – în special prin Facilitarea Păcii în Africa. În plus, parteneriatul UA-NATO a avut oportunități ample de a învăța din succesul sau eșecurile altor încercări.

UAC-NATO MoU afirma, în mod general, că NATO va oferi suport pentru UA așa cum a fost cerut de către UAC, în mod special pentru dezvoltarea capacității de sprijinul păcii al UA. Mai detaliat, cooperarea pe termen scurt va fi concentrată pe

ridicarea nivelului strategic, interoperabilitatea forțelor multinaționale, planificarea exercițiilor, lecții învățate din operațiile de sprijin al păcii și schimburi de experiență în domeniul păcii și securității, protecție civilă în conflictele armate (femei și copii). În mod similar, *SMMO (Strategic Military Mission Order)* – ordin emis cu scopul de a ajuta la colaborarea NATO cu UA și totodată numirea unui ofițer de legătură – *SMLO/Senior Military Liaison Officer*) aparent a subliniat patru zone de cooperare, și anume: 1) Transport aerian, maritim și logistică; 2) Securitate maritimă; 3) Operaționalizarea ASF; și 4) Creșterea și antrenarea capacităților. Având posibilitatea de a oferi capacități de dezvoltare în aceste domenii, cooperarea UA-NATO s-ar putea concentra pe dezvoltarea ASF și poate, în viitor, pe *ACIRC (African Capacity for Immediate Response to Crises)*. Cum operațiile NATO în Afganistan își reduc dimensiunile, pregătirea poate deveni specializarea și unica competență a NATO. Africa pare a fi un beneficiar natural al trecerii NATO de la desfășurarea de operații la creșterea capacității de dezvoltare și antrenament.

Cu toate acestea, în scopul de a evita pierderea capacității cauzată de rotații în cadrul ASF și a mecanismelor regionale, cât și pentru a asigura un impact sustenabil ridicat, capacitatea de dezvoltare a UA poate viza centrele de excelență africane existente, recunoscute și puse în funcțiune sub *Asociația de Pregătire pentru Sprijinul Păcii Africane (APSTA)*. APSTA ar putea, de asemenea, să coopereze cu colegiul de apărare al NATO, Centrul NATO de la Oberammergau sau alte centre de pregătire NATO.

Cu privire la operațiile pentru securitatea maritimă și antipiraterie, cooperarea ar trebui să se concentreze pe ridicarea capacităților în cadrul noii strategii a *Uniunii Africane Maritime Integrate 2050 (AIM)*. Alte zone pentru parteneriate de creștere a capacităților nonmilitare ar putea include managementul și reacția la crize pentru civili. Cu experiența sa unică și capacitățile în ceea ce privește pregătirea pentru urgențe civile și operații de ajutor la dezastre, NATO ar putea juca un rol foarte important de fondator în noile inițiative ale UA – Strategia Regională a Africii pentru Reducerea Riscului la Dezastre și Proiectul Capacitatea la Risc a Africii. Acestea vor deveni progresiv importante pe măsură ce evenimentele și șocurile climatice se vor înmulți într-un mod

dramatic afectând astfel siguranța umană în Africa.

Pentru o bună colaborare și pentru a evita frustrările, partenerii trebuie să evalueze limitările celuilalt. Capacitatea de absorbție a UA rămâne una foarte scăzută. Gândit pentru a fi motorul UA, UAC absoarbe 78% din buget și 92% din totalul resurselor umane și actualmente funcționează cu doar 54% din personalul necesar aprobat. Cu 319 posturi vacante, are ca angajați 800 de consultanți pe termen scurt. Nivelul de performanță al programului stabilit și al execuției bugetare rămâne la nivelul de 60%. Acest lucru cauzează rezultate mult mai slabe în ceea ce privește execuția programului bugetar, care este la nivelul de doar 39%. Unele departamente care au un rol foarte important în asigurarea securității populației „se zbat la un nivel de execuție bugetară între 15% și 25%”⁵. Principalul corespondent al Secretariatului NATO în cadrul UAC este Departamentul de Pace și Securitate, care are o capacitate de absorbție mai bună. Cu toate acestea, parteneriatul UA-NATO trebuie să ia în calcul limitările UAC în ceea ce privește continuarea parteneriatului.

Începând din 2005, UA a comunicat foarte clar ceea ce dorește de la NATO, lucru care se adaugă la cererile de asistență ale UA din trecut. UA apreciază resursele tehnice și capacitatea de dislocare a NATO și, în mod particular, capacitatea de transport aerian și maritim, capacitățile logistice și cele de comunicații. Pentru UA, așa cum reiese din cererile sale către NATO, ASPA va fi principala zonă de cooperare. În centrul APSA se află ASF, care încă rămâne neoperativă, posibil până la sfârșitul anului curent, 2015. UA aspiră la dezvoltarea ASF pe modelul capabilităților de dislocare rapidă a NATO. În viitorul apropiat, UA ar putea cere ajutor din partea NATO pentru construirea ACIRC, cum ar fi: POSs, transport aerian și maritim, capacități logistice terestre și securitate maritimă. Un indicator al interesului redus al NATO pentru Africa a fost abordarea de așteptare în ceea ce privește cooperarea cu UA. Interesele NATO în Africa sunt departe de a fi clare. Din punct de vedere al strategiilor, în afară de Dialogul Mediteranean (cu țările din nordul Africii de la granița de sud a Alianței) și în afară de SMMO, alianței NATO îi lipsește o politică strategică special construită pentru cooperarea cu UA, care să ia în calcul particularitățile regionale și istorice ale Africii.

Astfel, această lipsă a politicilor NATO în legătură cu Africa ar putea fi atribuită deciziei deliberate de a lăsa câteva urme ale operațiilor sale pe continent și de a nu ieși în evidență în ceea ce privește relațiile sale cu UA. Ar putea fi, de asemenea, reflecția dinamicii din politica internă și a divergențelor dintre membrii importanți în legătură cu politicile și interesele lor în Africa. Într-adevăr, îndoieli în ceea ce privește angajamentul NATO pe continent nu vin doar din Africa, ci și din cadrul Alianței însăși. Cu toate acestea, în timp ce unii aliați importanți s-ar putea teme că un angajament robust al Alianței în Africa ar putea eclipsa și diminua sfera lor tradițională de influență pe continent, majoritatea lor sprijină angajamentul limitat al NATO cu UA. Mai sus menționatul SMMO probabil a ajutat la depășirea unor dificile discuții politice la nivel înalt pentru definirea ambițiilor pe termen lung ale NATO cu privire la angajamentele din Africa; cu toate acestea, SMMO, ca document militar clasificat, nu prezintă un nivel ridicat de încredere pentru comunitatea panafricană, pentru statele cheie din regiune și pentru organismele puternice din cadrul UA în legătură cu transparența și intențiile NATO. Absența unor politici clare de nivel înalt aprobate de către NAC, întărește îndoielile legate de implicarea puterilor externe, în special a puterilor militare vestice în Africa. Percepută, în principal, ca o misiune militară, SMLO exacerbează percepția publică despre predilecția NATO către o militarizare a UA. Astfel, absența unei politici a NATO cu privire la UA crește vidul politic existent. Un parteneriat strategic sustenabil nu cere doar identificarea competențelor NATO relevante pentru AU, dar și înțelegerea priorităților Africii, precum și a limitărilor UA. Pentru a înlătura concepțiile greșite și îndoielile este vitală o exprimare oficială a intereselor NATO în regiune, ceea ce ar reprezenta un pas înainte.

Chiar și fără o viziune politică cuprinzătoare pentru relația UA-NATO, echipa de suport tehnic militar din Addis Abeba, până recent, a întâlnit propriile provocări. Sub conducerea Comandamentului Forțelor Aliate din Napoli (JFC-Naples) începând din 2009, NATO este reprezentat în prezent la UA de către SMLO (la nivel de colonel). Membrii personalului SMLO, care are în componență un locțiitor, un asistent administrativ și experți în diferite domenii (strategic, planificare, planificare maritimă și logistică), sunt, în mod

general, numiți de guvernele țărilor lor pe principiul rotației de șase luni și rămân în cadrul SMLO pentru un an. Totuși, echipa SMLO, nu a fost în măsură să oprească întârzierile în ceea ce privește o înțelegere cu UAC care să determine țara gazdă, Etiopia, să-i acorde statutul legal, privilegiile și imunitățile acordate altor organizații internaționale similare. Unii aliați NATO nu au sprijinit SMLO în mod direct și activ. Unii membri NATO au solicitat un acord cu UA înaintea dislocării resurselor către SMLO. În consecință, la momentul actual SMLO a primit o completare de personal formată din doi militari, un căpitan de marină turc și un ofițer olandez. Cu ajutorul sprijinului diplomatic informal al ambasadei Norvegiei în Addis Abeba, SMLO facilitează relațiile NATO cu UA. MoU este subiectul negocierilor dintre UAC și secretariatul NATO de mai mulți ani. Cum s-a menționat anterior, MoU a fost aprobat de către NAC și de către AUC și a fost semnat pe 08 mai 2014⁶. O îmbunătățire considerabilă și soluția pentru aspectele tehnice ale cooperării UA-NATO, SMLO nu va mai reprezenta un gol diplomatic odată ce se va semna un acord cu țara gazdă, Etiopia. Semnarea acordului nu va oferi viziunea strategică necesară de mai devreme, ci acest lucru va fi posibil doar cu apariția dialogului politic la nivel înalt.

Pentru a înțelege și a descrie, în mod corect, actualul vid politic și imaginea generală a NATO în Africa, istoria trebuie luată în calcul. Având în trecut istoric trupe străine care au impus colonialismul și exploatarea Africii, africanii au, în mod justificat, puternice rețineri cu privire la partenerii din lumea vestică care sunt cunoscuți ca fiind foste puteri coloniale. Nivelul de frică este mai mare atunci când sunt implicate organizații militare, cum ar fi NATO, care include mai multe din fostele puteri coloniale, apărând astfel posibilitatea ca populația să rememoreze o moștenire istorică amară și să vadă în NATO o amenințare. Ca rezultat, mulți africani percep NATO cu serioase rețineri, suspiciuni și dezgust general. Astfel, oficialii africani se simt incomod în relațiile publice cu NATO și oficialii săi. Aceasta este o simptomă a „problema imaginii instituției” pe care NATO o are în Africa. Nefiind valabilă doar în Africa, această percepție a fost identificată și altundeva, după cum urmează: „Ideea conform căreia NATO are în vedere doar probleme militare poate funcționa din punct de vedere politic, dar fără accentul pus pe

imaginea alianței ca fiind o comunitate de valori, legitimitatea sa politică se poate eroda”⁷.

Deși semnarea MoU constituie un progres semnificativ în sine, doar cooperarea din punct de vedere tehnic este inadecvată pentru umplerea vidului politic. Progresul obținut prin semnarea MoU de către AU a fost posibil prin dialog politic ce a fost inițiat de vizitele repetate ale NATO la UAC, și de recenta vizită a Comisarului UA pentru pace și securitate. Acest elan actual trebuie păstrat și dezvoltat prin instituirea regulată a dialogului politic la nivel înalt pentru a articula, în mod evident, ambiții comune și zonele strategice de parteneriat. De exemplu, cooperarea în lupta contra pirateriei, inclusiv judecarea și închiderea piraiților, ar putea justifica o coordonare politică în parteneriat prin corpuri de decizie ale UA și NATO. Parteneriatele politice generale ale NATO și UA dictează abordarea strategică. Caracterizat de flexibilitatea ce ia în calcul particularitățile regionale și diversitatea contextuală a fiecărui partener, parteneriatul NATO de la Berlin promovează o dezvoltare a creșterii capacității la cerere și a parteneriatelor. În același timp, aplicarea sa necesită evidențierea intereselor comune ale NATO și AU și scopul strategic al parteneriatului, zonele cu prioritate strategică și un plan de acțiune pentru activitățile ce urmează a fi implementate în cadrul parteneriatului.

Chiar dacă pacturi politice, instituționale și legale nu ar fi modificat desfășurarea crizei din Libia, s-ar putea argumenta faptul că un astfel de dialog politic și aranjamente instituționale ar fi putut facilita schimbul de idei și respect reciproc între NATO și UA. Parteneriatul UA-UE nu a reușit să oprească disputele pentru Libia, dar înțelegerea făcută pentru schimburile politice la nivel înalt și parteneriatul nu au fost afectate în mod semnificativ.

Fostul reprezentant permanent din partea Malawi în cadrul UA, în cadrul conferinței care avea ca subiect relațiile UA-NATO, în Addis Abeba, în mai 2012, a declarat: „Relațiile puternice, totuși, au loc prin proiectare. În acest caz, sunt încă probleme grave ce trebuie atacate. Prima este aceea că o colaborare de lungă durată dintre NATO și UA trebuie să fie rezultatul unei decizii politice.” Un parteneriat de durată ar trebui să înceapă cu un dialog de dezvoltare a încrederii, care să fie clar, transparent și care să includă toate structurile UA și NATO, cât și statele membre ale ambelor organizații.

Dialogul trebuie să fie bazat pe respect reciproc și egalitate, să nu apară subordonarea de tip donor - recipient, fără ca unul dintre parteneri să întrebe și celălalt să răspundă, Ambii parteneri trebuie să pună întrebări și să asigure răspunsuri. Orice viitor parteneriat UA-NATO are nevoie de mecanisme de consultanță permanente, la nivel politic și tehnic, acolo unde pot fi descoperite interese convergente și puncte de vedere divergente pot fi discutate.

Actuala cooperare ad-hoc tehnico-militară trebuie transformată într-un parteneriat strategic pe termen lung. Un parteneriat deplin are nevoie de angajamente de nivel politic la nivelul UAC, PRC și PSC. Astfel, ar putea avea loc întâlniri la nivelul ambasadurilor, miniștrilor sau prim-miniștrilor și președinților, în funcție de necesitate. PRC al UA, prin Subcomitetul pentru Cooperare Multilaterală și Comitetul Politic pentru Parteneriate, ar putea oferi asistență în mod regulat. La nivelul relațiilor dintre secretariat, personalul internațional al NATO și UAC ar putea, de asemenea, stabili un grup de lucru întrunit similar cu grupul de lucru UA-UN⁸.

Mai presus decât dialogul specific, parteneriatele de acest tip trebuie să fie susținute de mecanisme instituționale, inclusiv la nivel politic, diplomatic și tehnic, de către reprezentanți NATO în Addis Abeba și de către reprezentanța UA la Bruxelles. În ceea ce privește reprezentarea SMLO în cadrul UA, care este asigurată de către un ofițer cu gradul de colonel, OF-5, aceasta nu asigură legătura cu Biroul Președintelui UA, accesul la misiuni individuale africane sau la conducerea țării gazdă. În plus, mandatele scurte ale personalului din cadrul SMLO au ca rezultat imposibilitatea stabilirii și menținerii unor legături sustenabile cu membrii comunității pan-Africane din Adiss Abeba, legături care necesită timp pentru dezvoltarea nivelului de încredere.

Din punctul de vedere al Bruxelles-ului, faptul că Adiss Abeba are dublul rol, acela de capitală a Etiopiei și de centru diplomatic African, obligă reprezentarea NATO din Adiss Abeba la îndeplinirea a două misiuni: să îndeplinească rolul de interfață a Alianței cu UA și cu comunitatea pan-Africană în general și să susțină dezvoltarea instituțională a UA, ambele misiuni desfășurându-se la nivel continental, dar și subregional. Așa cum s-a menționat mai sus, Alianței NATO i se va cere construirea unei legături nu numai cu UAC și liderii ei, dar și cu celelalte elemente cheie ale UA pentru a

cuprinde o gamă largă de organizații pan-Africane, cum ar fi PRC, PSC și conferințe ministeriale. O reprezentare mai solidă în cadrul UA, care ar putea fi construită ca dovadă a seriozității angajamentului NATO în parteneriat, ar contribui la eficientizarea acestuia.

Un birou de legătură condus de către un oficial cu un grad militar sau diplomatic mai mare ar oferi un impuls pentru consultări întrunite, ar facilita identificarea priorităților și ar ușura comunicarea cu UAC, prin accesul la și prin ședințe de consultare cu reprezentanții și oficialii departamentelor importante din cadrul UAC. Un astfel de birou ar ajuta, de asemenea, la identificarea problemelor, ar evalua posibilul impact al acestora asupra parteneriatului UA-NATO și ar face informări în mod corespunzător. NATO trebuie să transforme SMLO într-o misiune permanentă în cadrul UA, la nivel de ambasador sau reprezentant special, similară cu delegația UE în cadrul UA sau cu biroul ONU din UA.

În concluzie, odată cu recenta declarare a priorităților de către NATO și cu cererile repetate de asistență din partea UA, ambele organizații au semnalat o nevoie de întărire a parteneriatului. Evident, nicio organizație sau stat nu pot întâmpina singure toate provocările ridicate de păstrarea păcii și siguranței în actualul mediu de securitate. Originea și natura complexă a amenințărilor impun replici locale susținute de suport internațional. Legitimitatea, eficacitatea, eficiența și sustenabilitatea trebuie asigurate prin acțiuni aprobate de comunitățile locale. Astfel, parteneriatul UA-NATO trebuie să aibă rădăcinile în Carta ONU și în mandatul UNSC mai exact în capitolul VIII, cu privire la rolul mecanismelor regionale. În plus, ținta principală a parteneriatului trebuie să fie încrederea în sine, bazată pe creșterea capacității UA de a asigura pacea și securitatea pentru Africa de una singură. UA trebuie să evite fenomenele de „substituirea capacităților” și „dependența de ajutor”.

Pe lângă acestea, NATO va întâmpina dificultăți în menținerea unei strategii care să nu o scoată în evidență. Prin semnarea MoU dintre UA și NATO, ambele organizații trebuie să profite de șansa istorică de a făuri un dialog politic și o politică de parteneriat articulată, care să cuprindă angajamente și investiții pe termen lung. Pe lângă o înțelegere comună întărită și cuprinzătoare,

dialogul va avea rolul de a întări parteneriatul și de a stabili abordări directe, bazate pe reguli, în ceea ce privește neconcordanțele. Prin urmare, punctul de bază a fazei de început este lansarea unei inițiative de implementare a unor consultări politice la nivel înalt și a dialogului: aceasta nu este doar cea mai urgentă dintre sarcini, dar și cea mai importantă pentru parteneriat.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.”

NOTE:

1 Discursul Secretarului General Andres Fogh Rasmussen, Carnegie Europe, 19 septembrie 2013, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_103231.htm

2 Reuniunea nr. 162 a Consiliului de Pace și Securitate a Uniunii Africane, 18 decembrie 2008, Addis Ababa, Comunicat de presă.

3 http://www.norway.org.et/News_and_events/AU/The-African-Union-signs-agreement-with-NATO/#.VUF0htLtmko, accesat la 21.04.2015, ora 23.30.

4 <http://www.africa-eu.com/2014/01/towards-africa-eu-brussels-summit.html>, accesat la 30.04.2015, ora 23.00.

5 Mehari Taddele Maru, *Rethinking and Reforming the Africa Union Commission Elections*, African Security Review, pag. 64-78, disponibil pe <http://www.tandfonline.com/toc/rjpd20/4/1>, accesat la 30.04.2015, ora 21.00.

6 David Yost, *NATO and International Organizations*, Forum Paper nr. 3, NATO Defence College, septembrie 2007, <http://www.ndc.nato.int/research/series.php?icode=1>

7 Heidi Reisinging, *Rearranging Family Life, and a Larger Circle of Friends: Reforming NATO's Partnership Programmes*, Research Paper nr.72, NATO Defence College, ianuarie 2012, <http://www.ndc.nato.int/research/series.php?icode=1>

8 NATO, *Political and Partnerships Committee*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_79430.htm

BIBLIOGRAFIE

Colectiv de autori, *NATO Partnership: Strengthening Ties with Asia*, 2011.

Agence de Presse Africaine, Moscova, *Russian NGOs re-engage Africa's vast investment potential*, in *Afrique Avenir*, 2010.

J.R. Kehl, *Emerging Market in Africa*, in *African Journal of Political Science and International Relations*, 2007.

Report of Congress-Africa Command, *US Strategic Interests and the Role of the US Military in Africa*, 2008.

Rogin, Josh, *Why Obama's Libya war coalition is the smallest in decades*, *The Cable/Foreign Policy*, 2011.

Mehari Taddele Maru, *Resting AU-NATO relations: from ad hoc military-technical cooperation to strategic partnership*, NATO Defence College, Roma, 2014.

www.nato.int

www.norway.org.et

www.tandfonline.com

www.africa-eu.com

www.africa-eu-partnership.org

www.africom.mil

www.europafrique.net

www.fr.allafrica.com